

KOYUNCULUK

Koyun et, süt, yapağı, deri ve gübreleri ile insanlara ekonomik gc veren önemli bir hayvandır.

Hem çiftçi hem de ülke ekonomisini kaldırmak için koyunculunun yaygınlaştırılması gereklidir. Ama bakım ve beslenme koşullarının iyileştirilmesi, öte yandan koyunların saf yetiştirme ve melezleme yolu ile ıslah edilerek verimliliğın artırılması şarttır.

Öyleyse koyunculunun doğal ve ekonomik koşulların gerektirdiği yönde gelişebilmesi için, mevcut yetiştirme tekniklerinin geliştirilmesi ve yetiştiricilerin yenilikleri bilmesi ve uygulaması gerekir.

Koyunculuk yapmaya karar verdiğimiz takdirde öncelikle yaşadığımız bölgeyi iyi tanımamız ve ona göre uygun ırkla çalışma yapmalıyız.

Genel olarak Anadolu'nun iç kısımlarında yağlı kuyruklular, denize yakın bölgelerde ince kuyruklular yaygındır.

Yağlı kuyruklu koyunlar Morkaraman, Akkaraman, Dağlıç ve İvesidir. İnce kuyruklu koyun ırklarımız ise Kıvrıkcık, Sakız, Karayaka ve Merinostur.

MORKARAMAN

Genel olarak Doğu İllerimizde yetiştirilir. Vücut renkleri kıızıdan mora kadar değişmekte baş, burun, karın altı ve bacaklar çıplaktır. Yağlı kuyrukludur.

Anaçlarda canlı ağırlık 50-60 kg, süt verimi 50-60 Litre kirli yapağı verimi 2-2,5 kg. olup her 100 koyundan 95-105 kuzu alınmaktadır.

Süt kesiminden sonra 3 aylık besleme ile 20-25 kg. karkas alınabilir.

AKKARAMAN KOYUNU

Batıda Eskişehir ve Kütahya'dan başlayarak Doğuda Sivas'a kadar, sahil bölgeleri dışında Orta Anadolu'da ve geçit bölgelerinde yetiştir.

Bunlarda vücut beyaz renkli yapağı ile örtülüdür. Ağız, burun, göz çevresi, kulak ve ayaklarda siyah lekeler rastlanır. Yağlı kuyrukludur.

Anaç koyunlarda canlı ağırlık 40-45 kg. süt verimi 50-60 Litre kirli yapağı verimi 1,5-2 kg.dır. 100 koyundan 100-110 kuzu alınır.

Süt kesiminden sonra 3 aylık besleme ile 20-22 kg. karkas verebilir.

DAĞLIÇ KUYUNU

Sakarya nehrinden başlayıp Ege Bölgesinin kıyı İllerine kadar uzanır.

Vücut beyaz renkli, kaba karışık yapağı ile örtülüdür. Ağız, burun, göz etrafları ve ayaklarda siyah lekeler görülür. Erkekler helezoni boynuzlu, dişiler boynuzsuzdur. Kuyruk yağlı olup kalp şeklindedir.

Anaç koyunlarda canlı ağırlık 35-40 kg., süt verimi 40-50 Litre, kirli yapağı verimi 2-2,5 kg.dır. 100 koyundan 90-100 kuzu alınır.

SAKIZ KOYUNU

İzmir İlinde özellikle Çeşme İlçesinde yetiştir. Vücut beyaz renkli, kaba-karışık yapağı ile örtülüdür. Baş ve bacaklarda siyah lekeler vardır. Erkeklerde kuvvetli, kıvrımlı boynuz bulunur. Dişiler boynuzsuzdur. Uzun yağsız kuyrukludurlar.

Anaç koyunlarda canlı ağırlık 40-45 kg., süt verimi 120-180 Litre dir. 100 koyundan 180-200 kuzu alınır. Bu yöre dışına çıkarıldığında bu verim alınamamıştır.

KIVIRCİK KOYUN

Trakya ve Marmara'nın Güneydoğusundaki İllerde Ege Bölgesinin Manisa, İzmir, Aydın İllerinde yetişir.

Vücut beyaz renklidir. Erkeklerde beyaz renkli kıvrımlı boynuz olup, dişiler boynuzsuzdur. İnce uzun kuyruğu vardır.

Anaç koyunlarda canlı ağırlık 40-42 kg., süt verimi 60-90 Litre, kirli yapağı verimi 1,5 kg. dir. 100 koyundan 110-130 kuzu alınmaktadır. Et kaliteli olup, süt kesiminden sonra iki aylık besleme ile 17-18 kg. karkas verebilir.

KARAYAKA KOYUNU

Karadeniz kıyı şeridinde özellikle Sinop, Samsun, Ordu, Giresun ve Tokat İllerinde yetiştirilir.

Vücut beyaz renkli kaba yapağı ile örtülüdür. Erkeklerde kalın kıvrımlı boynuzlar olup, dişilerde boynuz yoktur. Kuyruk yağsız ince ve uzundur.

Anaç koyunlarda canlı ağırlık 35-40 kg., süt verimi 40-45 Litre olup, kirli yapağı verimi 1,5-2 kg.dir.

İVESİ KOYUNU

Suriye sınır boyunda Şanlıurfa, Gaziantep ve Hatay İllerinde yetişir.

Baş ve bacaklar kahverengi vücudu ise beyazdır. Yağlı kuyruklu koyunlardır. Erkekler boynuzlu, dişiler boynuzsuzdur.

Anaç koyunlarda canlı ağırlık 44-48 kg. süt verimi 90-155 Litre, kirli yapağı verimi 2-3 kg.dir.

KARACABEY MERİNSU

Balikesir, Bursa yörelerinde yetiştirilir. Anaç koyunlarda canlı ağırlık 55-70 kg., süt verimi 50-55 Litre, kirli yapağı verimi 3,5-4 kg.dir.

100 koyundan 125-130 kuzu elde edilir. Vücut beyaz renkli kuyruk ince uzundur. Erkeklerin çok azında boynuz görülür, dişiler boynuzsuzdur.

KONYA MERİNSU

Vücut beyaz renkli yapağı ile örtülüdür. Erkek ve dişiler boynuzsuzdur. Kuyruk yağsız ince ve uzundur.

Anaç koyunlarda canlı ağırlık 54-56 kg., süt verimi 40-50 Litre, kirli yapağı verimi 3,6-3,8 kg. olup, 100 koyundan 130-140 kuzu alınır.

MALYA KOYUNU

Vücut beyazdır. Baş ve bacaklarda siyah lekeler bulunabilir.

Yarım yağlı kuyruklu koyunlardır. Ancak koyunlarda canlı ağırlık 45-50 kg.dir, kirli yapağı verimi 2,4-2,8 kg.dir.

GÖKÇEADA KOYUNU

Gökçeada ve Çanakkale çevresinde yetişir. Beyaz yapağılı ince uzun kuyruklu, küçük cüsseli bir ırktır. Erkekler boynuzlu, dişiler boynuzsuzdur.

Anaç koyunlarda canlı ağırlık 35-40 kg.dir, süt verimi 50-60 Litre, kirli yapağı verimi 2-2,5 kg.dir.

TUJ KOYUNU

Türkiye'nin Kuzeydoğu İleri Kars, Ardahan ve Iğdır bölgelerinde yetiştirilir.

Anaç koyunlarda canlı ağırlık 38-42 kg., süt verimi 55 Litre, koçlarda yapağı verimi 3-5 kg.dır.

HERİK KOYUNU

Sivas, Amasya, Sinop, Samsun, Trabzon ve orum İllerinde dağlık bölgelerde yetişir.

Küçük cüsseli erkekler boynuzlu, kuyruk yağlıdır.

HEMŐİN KOYUNU

Karadeniz sahillerinde Artvin dolaylarında yetişir. Kahverengi olmalarına karŐın siyahları da vardır. Et ve yapağı kalitesi düŐüktür.

TAHİROVA KOYUNU

Ege ve Marmara Bölgesinde yetişir. Melezdir. Yavru ve süt verimi yüksektir.

ÖDEMİŞ KOYUNU

Batı Anadolu'da Ödemiş çevresinde yetişir.

DAMIZLIK SEÇİMİ

Bölgemize göre yetiŐtiriciliėini yapacağımız koyun ırkını seçtikten sonra iyi bir damızlıkla iŐe baŐlamak baŐarıyı arttıran en önemli Őartlardan biridir.

Seçilen damızlık;

- Vücudu düzgün ve kusursuz
- Kendi ırkının özelliklerini taŐıyan
- Yüksek verimli, hastalısız, dl verimi yüksek ve uzun ömürlü olmalıdır.

Damızlık olacak eti koyunda mümkün olduğu kadar büyük, derin geniŐ ve dolgun bir vücut yapısı gözlenmelidir. Baş kısa ve geniŐ, boyun kısa ve kalın olmalıdır. Gğsn geniŐ derin ve kaburgaların mümkün olduğu kadar dıŐa dönük olması istenir. Bol et veren sırt, bel ve sağrının düz bir hat oluŐturması ve olabildiğince geniŐ olması istenen eti özelliklerdendir.

Damızlık sütü koyunlarda kemikler ince boyun uzun vücut yüksek ve uzundur. Sağrı uzun ve arka bacakları arası büyükçe memeye yer verecek Őekilde olmalıdır.

Karın nisbeten geliŐmiŐ memeler yeter büyüklükte ve bezel meme özelliğindedir. Baş kuru, asil ve zarif yapıda olmalıdır. Kulaklar büyük ve nisbeten sarkıktır. Süt verimi ile tanınmıŐ ırklar boynuzsuz veya zarif boynuzludur.

Koun yumurtaları ne kadar büyükse döllenme kabiliyeti o kadar iyidir.

SÜRÜDEN AYRILMASI GEREKEN KOYUNLAR

- DiŐleri ve tırnakları bozuk olanlar
- Çok yaŐlı, çok zayıf koyunlarla kavruk kalmıŐ koyunlar
- Kısır koyunlar, çok az süt verenler
- Yapağı kısa, seyrek ve dklyorsa
- Özellikle Merinos ve kıvrıklarda lekeler varsa

- Yapağı körü varsa

Bu tip koyunlar sürüden atılırlar.

DAMIZLIK KOÇ SEÇİMİNDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

- Kuvvetli ve sağlıklı olmalı
- İrkin bütün özelliklerini göstermeli
- Canlı parlak bakışlı ve hareketli olmalıdır
- Yumurtalıklar torbaya inmiş olmalıdır
- Yapağısı kendi ırkının özelliklerini taşımalı
- Bacaklar kısa ve düzgün olmalıdır
- Sağrısına basıldığında çömelmelidir

Ergin bir koç iyi beslendiğinde ortalama 35-40 koyuna aşabilmektedir.

KOYUNLARDA ÜREME VE DÖL VERİMİ

Koyunculukta başarılı olmak, düzenli ve çok miktarda yavru olmaya bağlıdır. Elde edilen yavru sayısı ne kadar çok olursa sürüde iyileşme o kadar hızlı olur. Bu da hayvanın ırkına ve beslenmeye bağlıdır.

KOÇA VERME

Dişi tokluyu koça vermekte 18 ayı geçmemeliyiz. Sürüdeki koyunlar pratikte 6-8 yaşlarına kadar, koçlar ise 4-5 yaşlarına kadar damızlık olarak kullanılabilirler.

KIZGINLIK (KOÇA GELME)

Koyunlarda kızgınlık genelde mevsime bağlıdır. Kızgınlık 28-30 saat devam etmektedir. Kızgınlık 14-19 günde bir tekrarlanır. Şayet sürüde koç katımı serbest olarak yapılıyorsa koç sürüde en az 35 gün kalmasında fayda vardır. Koç katımında önemli faktör dişilerin kızgınlığa gelmesidir. 20-30 koyuna 1 koç düşünülür.

KIZGINLIK BELİRTİLERİ

Koyunlar meleyerek erkek koyunun yanına sokularak veya birbiri üzerine atlayarak kızgınlığı belli ederler.

Bu dönemde ferç şişmiştir, çora akıntısı gelir ve sık sık idrar yapar.

KOYUNLARDA SAĞIM

Bir koyunda elde edilen gelirin %45'i etten, %15'i yapağı ve yapağıdan, %40'da süttendir. Bu yüzden sağım ve süt üretiminde çok önemli yer tutar.

Sağımında dikkat edilecek konular;

- Meradan dönen hayvan hemen sağıma alınmaz. Bir saat kadar dinlendirilir.
- Sağımında hayvanlara sert muamele yapılmaz
- Günde iki sağım yapıldığında sabah ve akşam sağımları arası en az 10 saat olmalı
- Soğuk ve kırılgan günlerde sabah sağımı daha geç sıcak günlerde daha erken yapılır

- Uzak meradaki hayvanlar olduğu yerde sağılır
- Sağım seri ve kısa sürede yapılmalıdır. 2-2,5 saatte 100 koyun sağılabilir
- Sağımdan önce memeler ve kaplar mutlaka temizlenir.

KOYUNLARDA BESLENME

Koyunlarda beslenmeyi dört bölümde inceleyebiliriz.

- 1- Koç katımında beslenme
- 2- Gebelikte beslenme
- 3- Süt veriminde beslenme
- 4- Verimsiz dönemde beslenme

1- Koç Katımında Beslenme :

Koç katımından 2 hafta önce başlayarak 6 hafta günde 400 gr.dan başlayarak 700-800 gr.a kadar fabrika yemi veya arpa, yulaf karışımı ile ek yemleme yapılır.

2- Gebelikte Besleme :

Gebelikte ilk üç ay mera iyi ise ek yeme gerek yoktur. Son 45 günde 300 gramdan başlanarak doğuma kadar 800 grama çıkılarak ek yemleme yapılır.

3- Süt Döneminde Besleme :

Tek kuzulu koyunlara günlük 700 gr. dane yem karması, ikiz kuzulu koyunlara da 1 kg. dane yem karması verilir.

Verimsiz dönemde mera ve anız otlatması kafi gelmektedir.

DAMIZLIK KOÇ BAKIMI

- Günde 1 kg. kadar yulaf
- Her gün biraz yeşillik
- Yeteri kadar hareket
- Kırkım yapılması
- Sabahları yemden önce bir tane taze yumurta yedirmeliyiz.

Bunlar yapılırsa koçların aşım kabiliyetleri yükselir, beklenen verim elde edilir.

KUZU BÜYÜTÜRKEN ŞU HUSUSLARA DİKKAT EDELİM

- Kuzu bölmelerinin altı temiz ve kuru olmalı, hava cereyanı olmamalıdır
- Kuzu bölmelerinde kuzular sıkışık olmamalıdır
- Kuzunun anasını emip emmediği izlenmelidir
- Kuzulara 15 günden sonra kuru ot ve kuzu başlangıç yemi verelim

- Kuzular meraya çıkmaya başlayınca otlama öncesi bir miktar kuru ot verelim ve mutlaka enterotoksemi aşısını yaptırın.

YOĞUN KUZU BESİSİ (ENTANSİF)

Önce kuzu büyütme yemine azar azar besi yemi katılır. Sonra her iki yem ayrı ayrı yemliklere konur. Bir hafta geçtikten sonra büyütme yemi kesilir.

Besiye alınan kuzular süttten kesilirler. Erkek kuzuların besi kabiliyeti daha yüksektir. O yüzden erkek kuzularla çalışmak daha karlıdır.

SÜT KUZUSU BESİSİ

Kuzu hem anasını emer hem de bolca kesif yem yer. Kuzulara 2 haftalık olduktan sonra ana sütüne ilaveten yiyebildikleri kadar kesif yem vermeliyiz.

KOYUN BESLENMESİNDE DİKKAT EDİLECEK KONULAR

- 1- Dönemler itibariyle yapacağımız yem değişikliğine yavaş yavaş geçilmelidir.
- 2- Mera dönemi başlangıcında meraya çıkış saatleri yavaş yavaş artırılarak devam edilmelidir.
- 3- Aşırı çiğ ve kırıntının olduğu dönemlerde meraya çıkmadan önce bir miktar kuru ot veya saman verilip ondan sonra çıkarılmalıdır.
- 4- Verilen yem ne olursa olsun küflü ve kokuşmuş olmamasına özen gösterilmelidir.
- 5- Doğumun hemen akabinde anaya soğuk su verilmemelidir.

AĞIL YERİ SEÇİMİNDE DİKKAT EDİLECEK KONULAR

- 1- Taban suyu yüksek olmamalı
- 2- Meraya yakın olmalı
- 3- Meyilli arazi üzerinde olmalı
- 4- Yerleşim biriminden uzak olmalı
- 5- Kuzey rüzgarlarına kapalı olmalı

AĞIL YAPIMINDA DİKKAT EDİLECEK KONULAR

- 1- Bölgenin iklimine uygun olmalı
- 2- Hakim rüzgarlardan ve soğuktan korunmuş olmalı
- 3- İşlerin kolay görülmesine uygun olmalı
- 4- Hayvan sayısına yeterli olmalı
- 5- Maliyeti düşük olmalı

AĞIL ALAN HESABI

Gebe ve emziren koyun için : 2,25-2,5 m²

Erkek veya dişi toklu için : 0,5-0,6 m²

Koç için : 1,2-1,5 m²

Koyun için : 0,8- 1 m²

Süt emen kuzu için : 0,3-0,4 m²

Gezinti avlusu, ağılın kapladığı alanın iki katı olmalı, etrafı 1 m. yükseklikte çevrilmelidir.

Koyunların altında üstü de kuru olmalıdır.